

Бутко Н. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЧЕСНИЙ ТА ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ПІДХІД ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині існує значний інтерес науковців різних країн світу та різних наукових сфер діяльності щодо питання вивчення академічної доброчесності, її сутності та принципів реалізації, що пояснюється насамперед стрімким розвитком науки та інформаційних технологій задля швидкого обміну сучасними знаннями. Академічна доброчесність передбачає дотримання морально-етичних норм, авторського права, добросовісного ставлення до наукових надбань інших авторів та ґрунтується на чесності, довірі, справедливості, повазі і відповідальності, що являються основоположними цінностями академічної спільноти. Тому, академічна доброчесність виступає підґрунтям й важливим інструментом отримання якісної вищої освіти через дотримання принципів, закладених у освітньо-наукову діяльність ЗВО та виховання цінностей академічної гідності [1, с. 33].

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Цей законодавчий документ також передбачає перелік процедур щодо дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти, а також описує відповідальність щодо їх недотримання.

Виокремлюють вісім видів порушень академічної доброчесності (рис. 1), проявами яких є академічний плагіат (запозичення наукових результатів дослідження іншою особою), самоплагіат (оприлюднення власних наукових результатів, що були

надруковані раніше, як нових зараз), фабрикація (вигадкування в процесі освітньо-наукової діяльності певних даних та фактів), фальсифікація (свідома видозміна існуючих даних в освітньо-науковому процесі), списування (використання зовнішніх джерел інформації без відповідного дозволу), обман (надання сумнівної інформації щодо власної освітньо-наукової діяльності), хабарництво (отримання неправомірної вигоди в освітньо-науковому процесі), необ'єктивне оцінювання (не вірне оцінювання результатів навчання здобувачів ЗВО).

Рис. 1. Основні види порушень академічної доброчесності

Джерело: зображено автором з використанням [2]

Важливим наразі для академічних спільнот є формування таких освітніх інституцій, що впроваджують в свою практику політику доброчесності.

Так, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького з 2018 р. приєднався до світової академічної спільноти у підтримці впровадження принципів академічної доброчесності у свою освітньо-наукову діяльність та з цього часу пропагує та запроваджує модель доброчесного академічного середовища в межах ЗВО для науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти. На офіційному сайті університету представлений перелік документів, що регламентують

процес впровадження академічної доброчесності у його сучасному освітньо-науковому просторі, основними з яких є «Кодекс академічної доброчесності та корпоративної етики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького» та «Положення про Комісію з питань академічної доброчесності та корпоративної етики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького». Крім цих документів також представлено матеріали, пов'язані із запровадженням академічної доброчесності в діяльність ЗВО (накази, розпорядження, рекомендації), корисні матеріали щодо питань дотримання принципів академічної доброчесності, запобігання плагіату та його виявлення в наукових роботах, посилання на онлайн-курси з відповідної тематики для викладачів університету тощо.

З просвітницькою метою в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького науково-педагогічні працівники залучаються як до внутрішньо університетських вебінарів, форумів, круглих столів з академічної доброчесності, так і до тих, що проводяться Unicheck Україна сумісно з НАЗЯВО, а також членами ГЕР. Останніми з них були «Форум академічної доброчесності» (04.10.2022 р.), «Академічна доброчесність – запорука успішного розвитку науки і держави» (вебінар, 08.07.2022 р.), «Тренінг з питань академічної доброчесності та авторського права» (круглий стіл, 23.04.2022 р.), «Академічна доброчесність та інші критерії підвищення якості наукових досліджень» (вебінар, 27.01.2022 р.), «Академічна доброчесність і підготовка навчально-методичних матеріалів» (вебінар, 15.09.2021 р.) та інші. А для здобувачів вищої освіти з метою ознайомлення та пропагування принципів академічної доброчесності проводилися онлайн-тренінги «Підготовка кваліфікаційної роботи з дотриманням принципів академічної доброчесності» (26.04.2022 р.) та «Як підготувати курсову роботу до перевірки в сервісі Unicheck?» (20.04.2022 р.). Крім того студенти ЗВО на постійній основі в межах Тижня академічної доброчесності слухають лекції з презентаційними матеріалами з цього важливого питання освітньо-наукової діяльності. Слід

зауважити, що для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти на першому курсі введено навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність», яка їх ознайомлює з теоретико-практичними засадами щодо організації та проведення наукових досліджень на основі чесного та відповідального підходів до провадження освітньо-наукової діяльності.

В Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького технічну складову визначення академічного плагіату в наукових роботах забезпечує програмний онлайн-сервіс Unichesk. Процес перевірки текстів на наявність запозичень розподіляється між співробітниками навчально-методичного відділу та відповідальними викладачами від кафедр університету, останні з яких здійснюють перевірку курсових і випускних кваліфікаційних робіт на наявність текстових збігів.

Отже, представлений досвід показує відповідність основоположним цінностям в освітньо-науковій діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького щодо поширення та реалізації принципів академічної доброчесності, які мають підтримку з боку керівництва освітнього закладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. Вип. 32. С. 31-42.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 05.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.09.2022).